

Autor/autorka

Emilia Helik

1. Etap edukacyjny i klasa

- szkoła ponadpodstawowa - liceum - klasa II

2. Przedmiot

- język polski

3. Temat zajęć:

Wirtualny spacer po Warszawie śladami bohaterów "Lalki".

4. Czas trwania zajęć

45 minut

5. Uzasadnienie wyboru tematu

Temat ukazuje ewolucję społeczeństwa drugiej połowy XIX wieku. Jest idealnym przykładem przemian zachodzących w mieście na przełomie wieków.

6. Uzasadnienie zastosowania technologii

Współczesna szkoła ma za zadanie przygotować uczniów do swobodnego poruszania się i funkcjonowania w społeczeństwie informacyjnym. Musi więc on zostać wyposażony w niezbędne do tego wiadomości i umiejętności, wśród których niezwykle ważną rolę odgrywają te związane z technologią informacyjno - komunikacyjną. TIK niesie ze sobą ogromne możliwości dla nauczyciela. Dzięki niej możemy rozbudzać zaciekawienie uczniów, wzmacniać ich motywację i skupiać uwagę. Te korzyści wydają się szczególnie ważne w przypadku, kiedy przedmiot nauczania i tematyka lekcji dotyczy zagadnień odległych z perspektywy czasowej lub nieznanych uczniowi z codziennego życia. Przedstawienie ich w środowisku doskonale znanym uczniom - za pomocą narzędzi internetowych, znacząco wzmacnia zaangażowanie dzieci w proces uczenia się.

7. Cel ogólny zajęć

Zainteresowanie powieścią realizmu krytycznego drugiej połowy XIX wieku

8. Cele szczegółowe zajęć

1. uczeń zna treść powieści Lalka
2. potrafi wskazać miejsca przebywania bohaterów Lalki
3. na podstawie powieści potrafi wskazać zmiany w społeczeństwie, które nastąpiły w drugiej połowie XIX wieku
4. potrafi przedstawić główne cechy powieści realistycznej na przykładzie Lalki

9. Metody i formy pracy

metody aktywne TIK,
praca z epodręcznikiem,
praca indywidualna, praca zespołowa, praca z tekstem

10. Środki dydaktyczne

zasoby internetowe,
epodręczniki,
filmy,
arkusz maturalny

11. Wymagania w zakresie technologii

komputer/laptop/smartfon
dostęp do internetu

12. Przebieg zajęć

Czynności wstępne i organizacyjne

Powitanie uczniów.
Sprawdzenie frekwencji uczniów.
Sprawdzenie pracy domowej.
Zapisanie tematu lekcji na tablicy.
Podanie celów lekcji.

Aktywność nr 1

Temat:

Wstępne informacje na temat Lalki jako powieści realizmu krytycznego

Czas trwania

10 minut

Opis aktywności

[https://padlet-](https://padlet-uploads.storage.googleapis.com/213306878/01965d3781346a7182e96f796276fa2a/Lalka_B_Prus.pdf)

[uploads.storage.googleapis.com/213306878/01965d3781346a7182e96f796276fa2a/Lalka_B_Prus.pdf](https://padlet-uploads.storage.googleapis.com/213306878/01965d3781346a7182e96f796276fa2a/Lalka_B_Prus.pdf)

Nauczyciel przedstawia prezentację na temat powstania Lalki Bolesława Prusa, następnie wraz z uczniami wymieniają główne cechy powieści realistycznej na przykładzie Lalki

<https://www.youtube.com/watch?v=ZZYWSehmNH0>

Krótkie wprowadzenie nauczyciela informujące, że miasto to jeden z najciekawszych motywów w prozie dziewiętnastowiecznej rozpoczyna lekcję. (Przed omawianiem Lalki uczniowie poznali Ojca Goriot Honoré de Balzaca.) Pisarzy – zwłaszcza realistów – interesowało pokazanie przekroju, panoramy społeczeństwa, analizowanie procesów w nim zachodzących. Dynamiczny rozwój cywilizacyjny, a więc także rozrastanie się miast, stanowił wyśmienity materiał dla badawczej działalności pisarzy pozytywistycznych.

Aktywność nr 2

Temat

Ukazanie Warszawy w Lalce

Czas trwania

15 minut

Opis aktywności

Nauczyciel podaje niezbędne informacje historyczne: W latach 1878-1879, czyli w czasie akcji powieści, Warszawa była miastem gubernialnym, prowincjonalnym. Od ok. 1875 r. systematycznie przebudowywano niektóre miejskie budynki na modłę wschodnią, dodając np. cerkiewne cebulaste kopułki (kościół św. Aleksandra, Pałac Staszica). Językiem urzędowym był rosyjski, stąd wszystkie szyldy pisało cyrylicą. W wyniku represji popowstaniowych zlikwidowano najpierw uniwersytet, krótko też funkcjonowała Szkoła Główna, ostatecznie przemianowana na cesarski uniwersytet rosyjski. Następnie prosi o sporządzenie planu Warszawy według Łalki. Na tablicy przyczepia się mapę Warszawy, a uczniowie podają miejsca, w których toczy się akcja powieści. W odpowiednich punktach umieszcza się magnesy lub chorągiewki. Lista miejsc powinna obejmować m.in.: Łazienki i Ogród Botaniczny; Ogród Saski; kościół karmelitów na Krakowskim Przedmieściu; wyścigi konne na terenie dzisiejszych Pól Mokotowskich; Powiśle (np. Tamka); Stare Miasto (np. ulica Podwale); Teatr Wielki. Z układu zaznaczonych punktów wyraźnie wynika, że Warszawa jest w powieści miastem jakby o wydartym sercu. Brakuje bowiem symboli niepodległej Polski – choćby Zamku Królewskiego czy Starego Miasta. Nauczyciel stawia pytania: Z czego wynikają te pominięcia? Dlaczego – w zasadzie – nie ma Rosjan w powieści? Jeśli w odpowiedziach uczniów nie pojawi się taka informacja, podaje ją nauczyciel: winę za to ponosi carska cenzura i wynikająca z niej konieczność używania przez pozytywistycznych pisarzy tzw. języka ezopowego (przypomnienie terminu wprowadzonego przy omawianiu Nad Niemnem Elizy Orzeszkowej). Uczniowie powinni też zauważyć, że znaczące pominięcie rosyjskiego panowania w Warszawie sygnalizowało patriotyzm autora. Następnie uczniowie – pod kierunkiem prowadzącego zajęcia – przystępują do szczegółowej charakterystyki miasta widzianego oczyma trzech wybranych bohaterów powieści. Notatka w zeszycie ma postać tabeli (zob. karta pracy), ułatwiającej porządkowanie materiału. Aby sprawnie przeprowadzić tę część lekcji, należy wcześniej polecić uczniom jako pracę domową zaznaczenie cytatów z lektury dotyczących Warszawy. Po wykonaniu tego zadania nauczyciel prosi, by ponownie przyrzeć się cytatom z powieści pod kątem klasyfikacji narracji. Uczniowie czytają wybrane fragmenty i próbują charakteryzować narratora. Nauczyciel wprowadza pojęcia z poetyki – rozwijane szczegółowo podczas lekcji poświęconej wyłącznie na analizę narracji w Łalce:

<https://www.youtube.com/watch?v=-3g4B3J-DPc>

<https://www.bing.com/videos/search?q=Scenariusze+lekcji+Łalki+B.+Prusa&docid=607994363702111180&mid=553>

<https://zpe.gov.pl/a/wirtualny-spacer-po-warszawie-sladami-bohaterow-lalki-jaki-obraz-miasta-wylania-sie-z-powieści-bolesława-prusa/DfxFZXWWb>

<https://zpe.gov.pl/b/autentyczne-miejsca-w-powieści-lalka---mapa/P2EII5qcN>

Aktywność nr 3

Temat

Porównanie Warszawy do Paryża

Czas trwania

10 minut

Opis aktywności

Uczniowie przechodzą do analizy fragmentów Lalki dotyczących Warszawy i Paryża.

<https://arkusze.pl/maturalne/jezyk-polski-2015-maj-matura-podstawowa.pdf>

Aktywność nr 4

Temat

Zaduma nad dziełem „szarego geniusza” – Lalka i perła Olgi Tokarczuk

Czas trwania

10 minut

Opis aktywności

Uczniowie po analizie fragmentów z arkusza maturalnego pogłębiają wiedzę na temat Lalki i odbioru powieści przez innych artystów.

„Szary geniusz” byłby chyba nieco zdziwiony faktem, że jego powieść opisująca świat końca lat 70. XIX wieku wciąż uchodzi za pozycję, którą absolutnie należy znać. Do Lalki ciągle powracają literaturoznawcy i czytelnicy, odnajdując w niej nowe sensy i komentując na nowo. Powieść Prusa fascynuje historyków i teoretyków literatury, filozofów, psychologów, socjologów, muzyków, a nawet samych pisarzy. Powstało o niej kilkaset rozpraw naukowych, szkiców i esejów i wciąż pojawiają się nowe. Jak zauważa Olga Tokarczuk:

We własnej Lalce i perle polska noblistka zaprasza odbiorców na lekcję czytania powieści Bolesława Prusa - zupełnie inną niż w szkole.

<https://zpe.gov.pl/a/przeczytaj/DskuXZQoY>

Podsumowanie lekcji

Uczniowie w ramach podsumowania lekcji, mają za zadanie w formie rozprawki przedstawić: Motyw miasta w literaturze i sztuce drugiej połowy XIX wieku.

13. Sposób ewaluacji zajęć

<https://docs.google.com/forms/u/0/d/e/1FAIpQLSc0xKarzoX-dzcCwFPwchfW2EDRSwroEqNFx8ZgurbB6ntjzw/formResponse>

14. Licencja

CC0 1.0 Universal - Przekazanie do Domeny Publicznej. [Przejdź do opisu licencji](#)

15. Wskazówki dla innych nauczycieli korzystających z tego scenariusza

16. Materiały pomocnicze

[Miasto w lalce.pdf](#)

17. Scenariusz dotyczy Zintegrowanej Platformy Edukacyjnej: Tak

18. Forma prowadzenia zajęć: dowolna

